

Fólkafundur um javnrættindi — vøggustovur og barnagarðar o.a.

Arbeidsmøguleikar og -viðurskipti

Flest allar tilkomnar kvinnur í Føroyum eru húsmøður. Húsmóðurin røkir ymsar uppgávur fyri samfelagið. Tann sjónligasta av øllum er, at hon uppælir tað unga ættarliðið, og hon er oftast einsamøll um hesa ábyrgd.

Hon sparir samfelagnum rúgvu av peningi til almenna banraansing, og harafturat syrgir hon fyri, at núverandi arbeidsmegin — hervið meina vit menninar — kunnu hvíla seg aftaná stravnar arbeidssdag úti. Hennara uppgáva er at hava matin kláran, klæðini rein og heil, húsinu ruddiligt og fjálg, helst eisini børnini still og so sjálvsagt vera í góðum lag. Alt hetta fyri at maðurin kann fáa nýggja meg og kann sleppa av við tað innibrenda illsinnið, sum hann kemur heim við. Arbeidsdagurin hjá húsmóðurini er bæði langur og stravin, og hon hevur ongandi fri.

Hvat fær so húsmóðurin aftur fyri alt hetta stríðið?

Hon fær onga beinleiðis lön. Hon gongur einsamøll ella millum børn meginpartin av degnum. Fyri myndugleikum er hon ikki ein sjálvstøðugur persónur. Hon hevur mist sitt navn og er kona mann sín. Hon ger arbeidid umaftur og umaftur, og hennara arbeidid verður alt ov litið virt av øðrum. Tað verður aloftast bara tikið sum ein sjálvfylgja.

Sjálvandi hevur hon gleði av bornunum, men skjótt verða tey upptikin av øðrum — og ein penan dag eru tey floygd. Tá er ikki stuttligt at vera heima. Kanska hevði ein útbúgving verið góð nú, men ofta heldur hon tað vera ov seint at fara í holt við slíkt, og arbeidsmøgu-

leikarnir eru harafturat vánaligir. Politikkarnir rósa sær av, at arbeidloysi finst ikki í Føroyum um, men sum vant, tá teir tosa um føroyingar, so meina teir bara føroyskar menn.

Hennara trupulleikar verða ofta skúgvadur til viks við pástandinum um, at hon bert er í yvirgangsárunum, og ikki sjáldan verður hon fylt við Valium ella Librium, nervatablettum, sum bara gera ilt verri.

Fleiri og fleiri ungar kvinnur siggja vansarnar við hesum, og tí royna støðugt fleiri at fáa sær útbúgving og arbeid.

So leingi sum kvinna kvørki hevur mann ella børn, maktar hon bæði útbúgving og arbeid.

Hetta gevur henni sjálvsálit, hon kemur út millum fólk, fær egnar pening at ráða yvir og sær betri hvussu samfelagið virkar. Hon fólir, at hon ger gagn og hevur aloftast gleði av at vera við í samfelagslívnum. Samveran við arbeidssfelagar er strimrandi eisini fyri kvinnuna.

Men verður kvinnan mann — ella barnabundin, gerst alt meira trupult. Vanliga fær hon tá dupultarbeidi, eitt úti og eitt heima. Menn eru ikki vandir til at taka lut í húsliga arbeidnum og ábyrgdin er hennara hóast maðurin viðhvørt hjálpir til.

Av børnum er hon serliga bundin og nógvur eru tær sum vera stemplaðar at vera ringar mammur, soleingi tær arbeida úti. Uppfatanin av kvinnuni er nevniliga tann, at hon skal taka sær av sínum egnum børnum og passa heim og mann. Tað hava bæði hon og øll onnur lært frá barnsbeini. Henda uppfatanin gevur henni so ringa samvitsku, at hon ofta gevur upp, um so er at tær vánaligu umstøðurnar at

fáa børnini ansaði ikki longu hava nýtt hana at gevast.

Barsilsorlov, sjúk børn og dupultarbeidi gera tað torført at gera seg galdandi í arbeidslívnum og serliga at fáa stórv við ábyrgd og ávirkan.

Vert er at nevna at galdandi skattalóg ikki á nakran hátt stuðlar giftum kvinnum at arbeida úti og vit taka tí fult undir við uppskotinum um at avtaka samskattningina av hjúnum.

Tað má vera ein sjálvsgdur rættur hjá kvinnum tað sama sum hjá monnum, at liva eitt sjálvstøðugt liv.

Fyri at náa á mál við hesum rætti er ymiskt, sum má broytast. Uppfatanin av, at gentan ikki skal vera upphaldari og at

henni tí ikki nýtist útbúgving ella krevjandi arbeid, má broytast.

Somuleiðis uppfatanin at gift kvinna og mamma ikki eigur at arbeida úti. Maðurin má læra at kenna ábyrgd av húsligum arbeid og fyri børnum, tí arbeid í heiminum eigur at verða býtt í helvt millum mann og kvinnu. Tað kundi arbeid úti eisini verið.

Góð barnaansing má vera til øll børn t.v.s. fleiri barnagarðar og vøggustovur og hartil fritíðarheim og spælplass. Foreldrini skulu bæði hava lagaligar umstøður at passa sjúk børn, ella kunna fáa vaksið fólk til láns í slíkum føri. Útbúgvingarmøguleikarnir eru ikki nógvir. Og av

teimum sum eru vera av gomlum vana og kanska av ótta fyri at verða til grin — bert fáir nýtist av gentum og kvinnum. Flestu handverkarafakini skuldu verið uppløgd at farið í holt við, men sum er eru 8 menn fyri hvørja kvinnu undir útbúgving í Føroyum í dag. Diskriminerandi lógir mugu broytast beinanvegin. Men ikki minni neyðugt er tað, at vit kvinnur sjálvar nú, frá botni av, fara í holt við at byggja okkara sjálvsálit og áráðið uppaftur. Tað sum í öldir hevur verið kúgað og niðurbundið. Alt hetta arbeidid neyðast vit at gera sjálvar. Ongin ger tað fyri okkum. Menn eru mikil fittir, men teir eru sær sjálvum næstir.

Vanvirðing at kvinnan fær minni í lön

Tað skuldi verið ein sjálvfylgja, at allar kvinnur høvdu møguleika at fáa arbeid, og at lönin hjá kvinnum var líka sum hjá monnum.

Kvinnur mugu og skulu hava møguleikar at klára seg sjálvir økonomiskt.

Men so er ikki. Hóast politikkarnir í heilum reypa av, at í Føroyum er einki arbeidloysi, so týst vit ikki at leita leingi eftir arbeidloysi.

Tað munnu vera fleri hundrad gentur og kvinnur kring landið, sum heldur enn gjarna høvdu farið út at arbeida, um møguleikar — fyri ikki at siga ongar — fyri at klára seg sjálvar.

HETTA ER ARBEIDSLOYSI.

Og hetta er samstundis eitt av teimum týdingarmestu krøvunum hjá kvinnum í Føroyum: Rætt til lön arbeid, har vit búgva.

Men nógvur kvinnur arbeida úti.

Og hvussu er so umstøðurnar hjá teimum. Meginparturin av konufólkaarbeiði er sera illa lön.

Vit kunnu til dømis taka tær, sum binda troyggir og annað heima við hús. Ella tær, sum standa í handli — 1000 kr. um mánaðin er framvegis ikki nokur óvanlig lön til eina vaksna kvinnu við fullari arbeidsviku.

Ella tær, sum arbeida á flakavirkjum, men sum bert hava arbeid ein part av tíðini. Nógvur teirra kunnu ikki lita á hesa inntøku, tí hon er so skiftandi.

— Í Danmark til dømis fáa fólk, ið arbeida innan fiska-idnaðin, arbeidloysispening, tá eingin fiskur kemur upp á land.

Og eisini tímalönin er ov lág. Menn og kvinnur fáa ikki somu tímalön, hóast tey gera sama arbeid. Kravið um somu tímalön til menn og kvinnur má reisast kring alt landið. Fyrst og fremst av teimum tímalöntu sjálvum. Men eisini øll onnur, ið eru fyri javnrættindum millum kvinnur og menn, eisini hesi eiga at gera sitt til at fáa kravið um líkalan uppfyllt. Tí í hesum, at kvinnan fær minni lön, liggur jú eisini ein vanvirðing av kvinnuni sum kvinnu.

So er tað S & K felagið hevur eitt stórt arbeid í at hækka lönirnar hjá teimum láglöntu innan skrivstovu og krambúðir, so eru framvegis nógvur gentur og kvinnur, ið arbeida fyri undirlön. Dømi er um, at kvinnur yvir 18 ára arbeida fulla arbeidsviku í handli í Havn fyri 1700 kr. um mánaðin — gott helvtina av tí, S & K-sáttmálin ásetur. Sama er galdandi fyri ávís arbeid, har kvinnur áttu at verið limir í Arbeidskvinnufelagnum, og áttu at fingið sáttmála-bundnu tímalönina. Eisini her eru kvinnur, sum arbeida fyri undirlön.

Ella tak hotellini og bilstøðirnar, har lönin er ósemiliga lág.

Tær kvinnur, sum á henda hátt arbeida fyri undirlön, og ikki eru limir í nokrum fakfelag,

gera bæði sær sjálvum og øllum øðrum kvinnum skaða.

Um allar kvinnur stóðu saman um at gerast limir í fakfeløgum, og ikki arbeida fyri lægri lön, enn sáttmálin ásetur, — ja, so stóðu kvinnurnar nógv sterkari, og eingin arbeidsgjævi hevði havt møguleika at goldið ta neyðarsligu undirlönina, sum dømi eru um í dag.

Tíverri er tað so, at nógvir menn ikki skilja týðningin av, at menn og kvinnur standa saman um at krevja arbeidsplass, har tey búgva, at krevja somu tímalön til menn og kvinnur, og sum heild hægri lön til tey láglöntu.

Tey, sum ráða, royna at billa fólk inn, at um kvinnurnar fáa samuliga lön, ja, so má lönin hjá hinum fara niður. Hetta er tvælt.

Sum tikið verður til í sanginum, sum er prentaður á flogseðlinum, at «einsamøll og sundurbýtt eru vit lættari at slá, men um vit semjast, vit bara semjast, so er einki, sum kann forða, at vit saman vinna á mál».

Kvinnur! Standið saman um at gerast limir í fakfeløgum og ikki arbeida fyri minni lön, enn sáttmálarnir áseta!

Kvinnur og menn! Standið saman um at stríðast fyri arbeidsplassum til øll, har tey búgva. Somu tímalön til kvinnur og menn og hægri lön til tey láglöntu, har meginparturin er kvinnur.

Kvinnukúgingin í Føroyum

8. mars hevur verið hildin sum altjóða kvinnudagur síðan 1910. Henda dag samlaðast kvinnur um allan heim fyri at gera vart við stríði móti kvinnukúging. Á skiltum og í røðum sum verða hildnar her í dag, verður greitt frá kvinnukúgingini í Føroyum, og hvørji krøv vit seta fram.

Vit hava skipað fyri hesi kravgongu og hesum fundi at visa, at her er ein kvinnufylking sum ikki vil sita hendur í favn, men sum vil stríðast fyri krøvum okkara.

Sum stóðan er í dag, verða kvinnur kúgaðar fliggjarlaga, mentunarliga, sosialt og sexueli. Í stríðnum móti kvinnukúgingini megna vit ikki nógv hvør sær, men saman gerast vit sterkar. Nógv av teimum krøvum vit seta fram viðvíkja okkum øllum og kunnu bert gjøgnum-

førast tá kvinnur og menn standa saman.

Eitt tíðandi óki av kvinnukúgingini er, at flestu kvinnur ikki kunnu klára seg økonomisk, tíat ov fáir møguleikar eru at fáa arbeid, og tí at lönin ofta er ov lág til at man kann liva av henni.

Tað er kvinnan, sum føðir børnini, og tað skuldi tað verið tikið hensyn til. Í dag hava flestu kvinnur ikki rætt til barsilorlov við lön. Hetta skuldi verið ein sjálvsgdur rættur. Vit seta tí fram kravið um minst 3 mánaðar barsilorlov við fullari lön til allar kvinnur.

Í stríðnum fyri fullari kvinnufrígering krevst meiri samanhald millum kvinnur. Við meiri samanhaldi hevði ivaleyst verið møgulegt hjá kvinnum at havt størri ávirkan í samfelagnum.